

PROSPER BOISSONNADE (1862-1935)

«Denak zirudien galera konponezin horretara bideraturik»

1893an Nafarroako konkistari buruzko doktoresia publikatu zuenean, ez luke usteko Prosper Marie Boissonnade okzitaniarrak, lan hura egun oraindik ere erreferentzia nagusietakoa izango zenik historialarien artean. Poitierseko unibertsitateko irakasle izan zen eta 1891n diru-saria eman zioten Espainiako Erdi Aroko historia ikertzeko. Nafarroako gaiari heldu zion, Pirinioetako gaztetako aireak deiturik nonbait –Réquista herritxoan jaio zen, egungo Midi-Pyrénées departamentuan–.

Histoire de la réunion de la Navarre à la Castille idazteko Simancaseko eta Nafarroako artxiboetan jardun zuen eta lehen eskuko iturrien bidez historia orekatua osatu zuen, Frantzian bogan zegoen positibismoari jarraiki. Ekonomista ere bazen, eta ondorioz arlo soziala ez zuen deskuidatu. Bere laneko hainbat hipotesi zaharkituta geratu dira, baina hargatik ez du baliarik galdu. Bere ekarpen nagusia? Nafarroako konkista Europako testuinguru politikoari guztiz lotua zegoela azpimarratzea. Askoren ustez hau da Nafarroako konkistari buruzko obra akademiko fundazionala.

1956an Ekin argitaletxeak gaztelaniazko edizioa publikatu zuen Buenos Airesen. Tomas Yoldik itzuli zuen lana, antza Arturo Campionen aginduz. 1981ean Mintzoa argitaletxeak berrargitaratu egin zuen itzulpena. Batak zein besteak al daketa nabarmenak dituzte originalari erreparatuz

gero. 2005ean Principe de Viana Institutuak gaztelaniazko itzulpen berria kaleratu zuen. Segidako testua 1975ean Genevan argitaraturiko faksimiletik itzulia da euskarara. Obra osoa Bibliothèque Nationale de France-ren Gallica liburutegi numerikoan kontsultatu liteke, honako helbidean: <http://bit.ly/ILATtf>.

Boissonnadek obra fundazionala idatzi zuen.

“Fernando prest zegoen jokorako. Inoiz baino gehiago, erabakia zuen Nafarroa mantentzea, estatu arrazoiak agintzen zion, eta pentsatzen zuen bazuela nahikoa eskubide usurpaziorako. (...)”

Pirinioetako erreinu txikiaren desagertzea, aspaldi handi izandakoa, garai modernoan hasieran Europan izandako aldaketen ondorio saihetsezina izan zen. (...) Europako bi potentzia handien arteko gatazkagatik bere independentzia mehatxaturik zuen Nafarroaren erregeek, ezin izan zuten arriskua desbideratu. (...) Denak zirudien galera konponezin horretara bideraturik; Egoitza Santuak, espainiar anbizioen zerbitzari adeitsuak, eskumiku sententzia batez babestu zuen espoliazioa. (...) Nafarroa garaitzaileen eskuetan geratu zen betirako. Eta erraz onartu zuen bere patua. Al-derdiek bananduriko erreinu honetan¹, anarkiak hondatua, aberriaren ideia ez zen existitzen oraindik; Foix-Albret dinastiak ez zuen denborarik izan sakon errotzeko. Nafarrak, batez ere euren tokiko askatasunetara loturik, euren berezko pribilegioetara, erresistentzia labur baten ondoren indartsuenaren legearen menpe jarri ziren.”

1- Beaumontar eta agramontar leinuez ari da, eta XV. mendean euren artean izan ziren liskarrez.